

УТОЧНЕННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ігор Ігорович БОРДАН,

*аспірант ЗВО «Міжнародний
університет бізнесу і права»*

Авторська позиція щодо систематизації суб'єктів адміністративно-правового регулювання тактичного забезпечення поліцейської діяльності ґрунтується на концепції триланкової системи, яка дозволяє розмежувати: 1) суб'єктів формування нормативно-правових засад (нормотворчий рівень); 2) суб'єктів організаційного забезпечення та управлінської координації (організаційно-адміністративний рівень); 3) суб'єктів безпосередньої реалізації тактичних алгоритмів у практичній діяльності (операційно-прикладний рівень).

1) Суб'єкти формування нормативно-правових засад (нормотворчий рівень).

Водночас аналіз положень окремих законів України, що регламентують організаційно-правові та частково тактичні засади діяльності Національної поліції, дає підстави стверджувати, що в чинному законодавстві відсутній чітко сформульований вихідний критерій, за яким той чи інший орган державної влади може бути віднесений до системи суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері тактичного забезпечення поліцейської діяльності.

Представляється, що вихідним критерієм у даному випадку має виступати категорія «суб'єкт нормотворчої діяльності», зміст якої доцільно проаналізувати у співвідношенні з більш широкою правовою конструкцією – «суб'єкт правотворчої діяльності», закріпленою у частині другій статті 4 Закону України «Про правотворчу діяльність». Відповідно до зазначеної норми до суб'єктів правотворчої діяльності віднесено: Український народ на всеукраїнському референдумі; Верховну Раду України; Президента України; Кабінет Міністрів України; міністерства; інші органи державної влади та суб'єктів публічного права, які відповідно до закону здійснюють правотворчу діяльність від імені держави; Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів АРК і міністерства АРК; голів місцевих державних адміністрацій та керівників їх структурних підрозділів; територіальні громади на місцевому референдумі; органи місцевого самоврядування [1].

Вважаємо за доцільне висловити припущення, що наведений перелік охоплює максимально широке коло суб'єктів, які беруть участь у формуванні правової системи держави, в цілому. У зв'язку з цим, постає необхідність уточнити зміст поняття «суб'єкт нормотворчої діяльності», шляхом його співвіднесення з правовою конструкцією «суб'єкт правотворчої діяльності».

2) Суб'єкти організаційного забезпечення та управлінської координації (організаційно-адміністративний рівень).

Звертаючись до положень профільного Закону України «Про Національну поліцію» [2], слід звернути увагу на те, що під час його розроблення та ухвалення законодавець не закріпив у тексті закону вичерпного переліку органів (підрозділів) Національної поліції, які фактично функціонують на сучасному етапі. Норми закону визначають загальні засади організації системи поліції, її завдання, принципи діяльності та повноваження, однак структурна деталізація окремих служб і підрозділів залишена переважно на рівні підзаконного регулювання.

Зокрема, відповідно до частини 3 статті 13 коментованого законодавчого акту 3 у складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення; 7) інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ.

Водночас у підпункті 30 пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 [3], використовується категорія «система поліції», однак її змістовне наповнення та структурні елементи на рівні зазначеного нормативно-правового акту належним чином не конкретизовані. Відсутність легального визначення цього поняття або принаймні вичерпного переліку складових системи поліції ускладнює однозначне розуміння її організаційної побудови та меж компетенції окремих органів (підрозділів).

Йдеться, насамперед, про відсутність у структурі Національної поліції (у розумінні частини третьої статті 13 Закону України «Про Національну поліцію») прямо визначених підрозділів превентивної діяльності. Водночас, фактичне функціонування в системі центрального органу управління Національної поліції Департаменту превентивної діяльності об'єктивно зумовлює необхідність нормативного узгодження його статусу на рівні закону шляхом внесення відповідних змін до частини третьої статті 13 зазначеного Закону.

3) Суб'єкти безпосередньої реалізації тактичних алгоритмів у практичній діяльності (операційно-прикладний рівень).

Дослідження кола суб'єктів, які безпосередньо задіяні до реалізації тактичних алгоритмів у практичній діяльності Національної поліції, обумовлене, насамперед, функціональною спеціалізацією органів (підрозділів) Національної поліції, а також динамікою оперативної обстановки на території обслуговування того чи іншого органу (підрозділу) Національної поліції, що визначає потребу в застосуванні тих чи інших тактичних рішень.

По-перше, слід підкреслити, що кожен структурний підрозділ поліції наділений чітко окресленими завданнями та повноваженнями, закріпленими на рівні закону та підзаконних нормативно-правових актів. Відтак, характер і зміст тактичних алгоритмів безпосередньо залежать від функціонального призначення відповідного підрозділу.

По-друге, визначальним чинником, який безпосередньо впливає на підстави застосування та зміст тактичних алгоритмів, є стан оперативної обстановки на конкретній території обслуговування. Саме він зумовлює необхідність прийняття управлінських рішень щодо залучення тих чи інших сил і засобів, а також визначення тактичної моделі реагування на кримінальні правопорушення та інші події. Погіршення криміногенної ситуації, виникнення надзвичайних подій, загрози терористичного характеру, масові порушення публічного порядку чи наслідки збройної агресії потребують оперативної перебудови тактичного забезпечення та перерозподілу повноважень між підрозділами поліції.

Так, Інструкція, затверджена наказом МВС України від 10.12.2015 № 1560, визначає підстави для введення на території держави або в окремих її регіонах посиленого варіанту службової діяльності [4].

Розділом IV коментованої Інструкції використовується термін «сили, що залучаються до посиленого варіанта службової діяльності», які, залежно від обставин, за яких було введено посилений варіант, поділяються на три групи, а саме: 1) перша група - основні сили; 2) друга група - додаткові сили, що виділяються за рахунок відокремлених підрозділів того самого регіону; 3) третя група - сили, які залучаються за рахунок ГУНП інших регіонів (зведені загони).

Однак, підсумовуючи аналіз правового регулювання діяльності суб'єктів операційно-прикладного рівня, вважаємо за доцільне зробити ряд висновків та пропозицій.

Висновки. По-перше, що стосується регламентації посиленого варіанта службової діяльності (наказ МВС № 1560/2015), варто зазначити, що чинна редакція Інструкції про порядок переведення органів та підрозділів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності не містить чітких критеріїв розмежування «основних» і «додаткових» сил, що залучаються до посиленого варіанта службової діяльності, що, своєю чергою, створює ризик неоднакової практики застосування положень цього наказу в різних регіонах держави та знижує рівень прогнозованості управлінських рішень керівників територіальних органів поліції.

У зв'язку з цим, пропонується: а) доповнити розділ IV Інструкції переліком критеріїв формування першої та другої груп сил, виходячи з функціональної спеціалізації, рівня підготовки, наявності спеціального оснащення, характеру загроз публічній безпеці й порядку, ступеня ускладнення оперативної обстановки на території обслуговування; б) нормативно закріпити типові тактичні моделі залучення сил і засобів у межах конкретних сценаріїв (масові заворушення, терористична загроза, техногенна надзвичайна ситуація, воєнний стан тощо);

Також, пропонується імплементувати до Інструкції № 1560/2015 року модель попереднього формування тактичних груп із визначенням їх функціональної ролі.

Список використаних джерел

1. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серп. 2023 р. № 3354-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 93. Ст. 364.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 877. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2993.
4. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів та підрозділів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 груд. 2015 р. № 1560. Офіційний вісник України. 2016. № 4. Ст. 251.